

La difícil lluita de les ràdios lliures per sortir de la clandestinitat

Dues de les 153 noves llicències d'emissores de freqüència modulada que el govern estatal va concedir el mes de juliol han anat a parar a les anomenades ràdios lliures. Aquest és el cas de la Federación de Radios Libres de Madrid, que n'ha aconseguit una a la localitat de Chichón, i de Radio Klara, que ha obtingut una llicència del govern autonòmic valencià.

Per la seva banda, la direcció general de Radiofusió de la Generalitat ha rebut 785 peticions per les 23 llicències que el consell executiu havia d'haver adjudicat abans del dia 20 de setembre. Una de les sollicituds que s'hi van presentar era la de la Coordinadora de Catalunya de Ràdios Lliures, entitat formada per un col·lectiu de ràdios lliures que emeten efectivament, per ràdios que en el seu dia van ser clausurades i per grups promotors de projectes de futures emissores lliures o comunitàries. La presentació d'aquesta sol·licitud és el darrer pas en la lluita d'aquest col·lectiu heterodox per aconseguir la seva legalització.

La coordinadora de Catalunya de ràdios lliures, constituïda com a persona jurídica sota el nom d'Associació per la Radiofusió Lliure, va pendre la decisió de presentar-se a aquest concurs tot i sabent que les seves esperances d'èxit per aquesta via són més aviat minses. En aquest sentit, la proposta presentada per la Coordinadora consisteix en la instal·lació d'una emissora central de 500 W que abastaria bàsicament l'Àrea Metropolitana i que tindria una cobertura horària de la mitjanit a les 6 de la tarda de cada dia. L'horari restant es cobriria amb múltiples emissions descentralitzades des dels actuals estudis de les ràdios lliures integrades en la Coordinadora i dirigides fonamentalment a les seves zones naturals d'actuació i d'influència.

Ràdio Contrabanda —nom del projecte— emetrà tant si obté llicència com si no, ja

que, segons han manifestat els seus responsables, "el diàleg amb l'administració s'ha demostrat inviable". L'objectiu bàsic d'aquest projecte és assegurar un abast metropolità de les seves emissions i el manteniment dels lligams estrets de cada emissora amb els seus propis oients: "Amb aquest projecte es vol donar sortida a la doble necessitat i al doble desig d'assolir un àmbit metropolità amb les nostres emissions, sense haver de desfer els col·lectius originaris de les diferents ràdios lliures i sense haver de renunciar a la relació d'imbricació profunda i preferent d'aquests amb els seus respectius àmbits geogràfics originaris".

Cada col·lectiu tindrà al seu càrrec una part de la programació de Ràdio Contrabanda, que a més "estarà oberta a tots els grups de ciutadans, polítics i sindicals", segons un responsable. A més, Contrabanda vol ser "un acte de reivindicació col·lectiu davant la marginació legal a què les administracions estatal i catalana aboquen l'espai de la radiofusió lliure i comunitària.

La presentació d'aquest projecte, el primer mínimament estructurat d'un col·lectiu de ràdios lliures, es produeix dotze anys després del naixement de la primera emissora alternativa espanyola, *Ona Lliure*, i 20 anys després que *Ràdio Campus* de París iniciés les seves emissions, com a fruit de les revoltes estudiantils del maig del 68 francès. Itàlia va ser, però, el país on les ràdios lliures van sorgir amb més empena. El país transalpí va viure, a la meitat de la dècada dels setanta (*Radio Bologna*, 1974), allò que es va batejar com el boom de les ràdios lliures, un fenomen sorgit arran d'una sentència del Tribunal Suprem que recollia el dret de tots els italians a difondre lliurement llurs opinions mitjançant les ones hertzianes, una sentència que va significar la fi

Sis emissores barcelonines s'agrupen per aconseguir una llicència de FM de la Generalitat

Catalunya és un dels llocs d'Europa on troben més dificultats per emetre

Normalment emeten només unes quantes hores al dia, i en horari nocturn

FOTO: JUAN GUERRERO

del monopoli estatal sobre la radiofusió.

Després d'aquesta sentència, molts grups d'esquerra van muntar les seves emissores. Tot i que al principi els grups alternatius i marginals van pendre la iniciativa, no van trigar a néixer emissores que, emparades en la sentència del Tribunal Suprem, emetien sense oferir una visió diferent del món de la comunicació com ho feien les alternatives. Aquestes noves emissores eren de tipus comercial, musical i, fins i tot, pamfletari, com la que va muntar el MSI, el partit neofeixista italià.

En poc temps, les emissores d'aquest tipus ja superaven les de contrainformació dins el panorama de les ràdios lliures italianes. Tot i la protecció legal de què gaudien, algunes emissores lliures italianes van ser clausurades per la policia, com va passar a Bolonya (març de 1976) després d'una famosa marxa obrera. Aquestes noves emissores es van caracteritzar per la seva elevada audiència, com va ser el cas de *Cita-Futura*, de Roma, on competia amb més de setanta emissores de freqüència modulada, o de *Milan Canal-96*, amb més de 200.000 oients.

A diferència del que va passar a Itàlia, a França no es va pas reformar la Constitució per donar entrada a la possibilitat d'emetre lliurement. L'Estat francès es va pronunciar en contra de les emissores lliures que van acceptar la seva unió durant el període de les eleccions de 1978 donant el seu suport a les candidatures d'esquerra. La negativa francesa a permetre l'existència de les ràdios lliures es fonamentava en la por de la dreta a una victòria electoral de l'esquerra que comportés la desaparició del seu monopoli informatiu sobre la ràdio i la televisió.

A França, els primers a utilitzar la ràdio de forma alternativa van ser els ecologistes, amb la creació, el 1977, de *Radio Verte* de París, experiència que es va estendre a la RFA (*Radio Verte Fessenheim*, 1977), i a Bèlgica (*Radio Eau Noire*, 1978).

Les ràdios lliures van arribar a Espanya el 1977, coincidint amb l'elaboració de la Constitució. L'emissora *Ona Lliure* va ser la pionera d'aquest tipus de mitjans de comunicació alternatius i la pionera, també, a rebre una allau de tancaments periòdics —alguns retransmesos en directe— que la van condemnar a la seva definitiva desaparició al principi dels vuitanta. A *Ona Lliure* la van seguir *Radio Oleiros*, a Galícia, i *Radio Acción* i *Radio Ola*, a Madrid. A partir de la creació d'*Ona Lliure*, van sorgir a Catalunya moltes ràdios alternatives, com *La Campana de Gràcia*, *La Veu Impertinent*, *Ràdio Venus*, la majoria desaparegudes. *Ràdio Pica* (Promoció Independent Coordinació Alternativa), històrica successora d'*Ona Lliure* i *La Campana de Gràcia* en la lluita de les ràdios lliures per la seva supervivència malgrat tancaments i persecucions, va emetre gairebé ininterrompudament des del 9 de març de 1981 fins al 29 de gener 1987, dia en què una dotació dels Mossos d'Esquadra va procedir a "un estrany tancament, en el qual no es va produir avís previ. Potser aquest fet anormal va obeir a la nostra radicalitat envers el govern de la Generalitat".

Salvador Picarol, fundador de l'emissora, va presentar dues vegades en un any, una al ministeri de Cultura i l'altra al govern autonòmic, la sol·licitud de legalització. Això passava l'any 1980. Dos anys més tard la Generalitat va atorgar noves concessions, cap d'elles per *Ràdio Pica*. Tot i això, l'emissora va continuar emetent fins al principi de 1987 des d'una antena al Tibidabo per tot el Barcelonès i part del Baix Llobregat i el Maresme, amb els 50 W de potència del seu emissor. Ara, coincidint amb el nou període de sol·licitud de concessions, *Ràdio Pica* ha tornat a presentar els papers per aconseguir la seva legalització, tot i que el seu fundador no acaba de veure-ho "massa clar".

El promotor i fundador de *Ràdio Pica*

*Ona Lliure,
la pionera,
va començar
a funcionar
el 1977*

va protagonitzar, des d'octubre de 1988 fins a l'abril de 1989, una sèrie de manifestacions de protesta davant el Palau de la Generalitat, a la plaça de Sant Jaume, per reivindicar la devolució dels aparells que els Mossos d'Esquadra van confiscar en el tancament de *Ràdio Pica* i per protestar per la situació de persecució que vivien les ràdios lliures catalanes, i "consegüentment els col·lectius més marginats de la societat", ja que, segons Salvador Picarol, una ràdio lliure "és la participació directa davant el micro dels col·lectius socials de base o alternatius, és a dir, ecologistes, objectors de consciència, feministes, gais, joves, associacions de veïns, que normalment no tenen accés a d'altres mitjans de comunicació, o si n'hi tenen, és d'una manera molt restringida i controlada".

Actualment a Espanya funcionen, en situació d'il·legalitat des de l'entrada en vigor de la Llei d'Ordenació de les Telecomunicacions (LOT), prop d'un centenar d'emissores lliures, amb una potència que oscil·la entre els 10 i els 80 wats. El 18 de desembre de 1987 el govern espanyol va aprovar la Llei d'Ordenació de les Telecomunicacions (LOT), una nova llei amb l'objectiu d'establir el marc jurídic bàsic que contingués les línies mestres a què s'haurà d'ajustar la prestació de qualsevol modalitat o servei de telecomunicació. La postura de la majoria de les ràdios lliures espanyoles va ser d'oposició total a la LOT, una llei "excessivament monopolista i intervencionista", des del mateix moment en què se'n van començar a preparar els primers avantprojectes. "El nostre rebuig", segons un comunicat de la Coordinadora, "recolza fonamentalment en el no reconeixement implícit per part d'aquesta llei de les ràdios lliures o comunitàries". La legalització de les ràdios lliures és per la Coordinadora "una exigència que s'ha de mantenir si encara es vol defen-

*Ràdio Pica és
la que ha
aconseguit
més temps
de supervivència:
de 1981 a 1987*

sar la llibertat d'expressió i l'exercici directe del dret a la comunicació". Amb l'aprovació de la LOT, la subsistència de projectes de comunicació de caràcter cultural, educatiu i associatiu, projectes sense ànim de lucre, amb vinculació molt propera a les realitats socials i geogràfiques, quedava "absolutament hipotecada", segons el parer de la Coordinadora. Les ràdios lliures van optar per instar totes les administracions amb competències en la matèria a la recerca d'una solució legal per elles i, en concret, la constitució de les comissions mixtes necessàries per tal d'avaluar les possibles vies de solució al problema i les voluntats polítiques de trobar-les i aplicar-les en la pràctica.

La situació de les ràdios lliures a la resta d'Europa és molt diferent de la que aquests mitjans de comunicació alternativa viuen a Espanya i, més accentuadament, a Catalunya. A França i Itàlia gaudeixen d'una certa normalitat, a Anglaterra són tolerades, i Catalunya "és la pionera pel que fa a la intolerància i la repressió".

Per aconseguir el suport internacional en la seva lluita per obtenir la normalització del seu estatus, les ràdios lliures espanyoles s'han adscrit a la Federació Europea de Ràdios Lliures (FERL). Les ràdios lliures catalanes reben les autoritats emetent, per ordre rotatori, amb uns equips tècnics que la FERL posa a la seva disposició. Paral·lelament, la Coordinadora fa temps que va encetar una campanya de sensibilització ciutadana i de recerca de suport pel manteniment de les ràdios lliures en antena, "res més que la defensa del dret a la llibertat d'emissió i de l'exercici directe del dret a la comunicació".

ANTONI CAPILLA

FOTO: JUAN GUERRERO

*Salvador Picarol, creador de
Ràdio Pica, durant la seguda
davant la Generalitat,
l'octubre del 1988. A la plana
anterior, manifestació a favor
de les Ràdios Lliures, el
desembre del 1987.*